

Aktéri bezpečnostnej a obrannej politiky štátu

Anotácia: Bezpečnosť štátu je od nepamäti zdrojom diskusií v politológii, v medzinárodných vzťahoch a v bezpečnostných štúdiách. Narastajúce napätie vo svetovom politickom systéme (otázky politického zriadenia štátov, vplyv nadnárodných organizácií, medzištátnych inštitúcií) a tiež zvyšovanie napätia vnútri štátov súvisia so zmenou ponímania bezpečnosti a obrany štátu. Oblasť bezpečnosti a obrany štátu je ovplyvňovaná zložitou sieťou faktorov a je evidentné, že na túto sieť, tieto faktory, tieto aspekty nemôže a nedokáže reagovať len jeden subjekt. Sú to zložky štátneho aparátu, štátnej moci, ktoré sa (viac-menej) efektívne podieľajú na vytváraní stabilného bezpečnostného prostredia štátu.

Kľúčové slová: bezpečnosť, obrana, politika, zahraničie, štátna autorita.

1. Úvod

Turbulentný vývoj deväťdesiatych rokov priviedol Slovenskú republiku na okraj Európy a Slovensko samo znemožnilo naplnenie svojich deklarovaných bezpečnostných a zahranično-politických cieľov. Bezpečnostná a obranná politika sa dostala do popredia verejného diania z dôvodu potreby dlhodobého a spoľahlivého zaistenia bezpečnosti a obrany Slovenska ako primárnej potreby každej politickej entity, pretože takéto zakotvenie nebolo dosiahnuté celé desaťročie od získania samostatnosti. Od roku 1998¹ až po súčasnosť zostáva bezpečnostná politika kľúčovou otázkou pôsobenia Slovenskej republiky v medzinárodnom systéme a aj po dosiahnutí najdôležitejších cieľov jej Slovensko venuje rozsiahlu pozornosť.

Obranná a bezpečnostná politika však nie je konštantou, ale je výsledkom trvalého vývoja a zmien potrebných na adaptáciu na nové globálne bezpečnostné prostredie. Obsah pojmu bezpečnosť a jej priority v minulosti predstavoval odlišný rebríček od obsahu dnešného aj v laickom vnímaní. Slovenská republika sa musela postupne vyrovnávať so všetkými výzvami od politických prekážok, cez inštitucionálne zmeny, reformu celého bezpečnostného sektora až po aktiváciu pôsobenia na medzinárodnom poli a nové bezpečnostné hrozby. Z tohto dôvodu by bolo zaujímavé venovať sa rozhodnutiam politického vedenia Slovenskej republiky, ktoré vedú k výberu konkrétnych cieľov slovenskej bezpečnostnej a obrannej politiky a predovšetkým prostriedkom, ktoré boli zvolené na ich dosiahnutie. Výzvy postavené pred jednotlivé administratívy neboli vždy totožné a ani spôsob ich adresovania. Vo výbere bezpečnostného zamerania a spôsobu čelenia hrozbám je možné identifikovať odlišné priority jednotlivých vládnych zoskupení. Z týchto priorit je za najdôležitejšiu považovaná rovnaká váha, aká bola predstaviteľmi Slovenskej republiky prikladaná transatlantickým vzťahom.

2. Politika, bezpečnostná politika, obranná politika

2.1 Politika

Politika sa zo svojej pôvodnej podoby v staroveku ako komplexného občianskeho spoluzititia od začiatku nášho letopočtu až do 18. storočia stále silnejšie zužovala len na otázky moci a vládnutia a na ovládanie väčšiny menšinami a až od 18. storočia má opäť tendenciu

¹ Uskutočnené parlamentné voľby na jeseň 1998 znamenali obrat vo vývoji Slovenskej republiky. Priniesli víťazstvo demokratických síl a nádej, že krajina sa integruje do Európskej únie a Severoatlantickej aliancie.

zahrňovať riešenie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych problémov a emancipáciu spoločnosti. Vyvíja sa teda opäť smerom k akejsi novej „komplexite“. Opäť rastie počet faktorov, ktorými ľudia politicky zasahujú, rastie i zodpovednosť jedinca za vývoj mnohých otázok ľudského spolužitia, prehľbuje sa rôznorodosť názorov.

Definícií politiky je mnoho. Mnohí politici a teoretici prízvukujú známu myšlienku nemeckého politika a vojvodu z 19. storočia Bismarcka² – „Politika nie je exaktná veda..., je to umenie možného“. Mnohí považujú politiku za plánovité, organizované a cieľavedomé sociálne konanie, ktoré je zamerané na vybudovanie, udržiavanie alebo zmenu spoločenského poriadku. Iní chápu politiku ako umenie spravovať veci verejné, resp. riadiť štát a realizovať jeho ciele. Podľa ďalších je politika úsilím o získanie moci, jej udržanie alebo úsilím o získanie podielu na moci.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že „politika okrem toho, že je procesom boja rôznych spoločenských skupín o moc a vplyv, je po získaní vplyvu a moci činnosťou zameranou na riadenie a ovplyvňovanie spoločenských procesov, predovšetkým v záujme tých, ktorí sú držiteľmi moci a nositeľmi vplyvu“³.

2.2 Bezpečnostná politika

Bezpečnostné záujmy štátu nám hovoria, čo je prioritou pre daný štát. Bezpečnostné záujmy odrážajú spoločenské potreby obyvateľstva, takže môžeme hovoriť o objektívnej a subjektívnej stránke. Objektívna stránka definuje, čo je potrebné zabezpečiť na ochranu jednotlivca a spoločnosti ako celku, aby sme dokázali zabrániť deštruktívnym javom v spoločnosti. Subjektívna stránka je vytváraná na základe hodnotovej orientácie vládnucej elity, ktorá je v danom čase pri moci, a na jej subjektívnom hodnotení určitých javov a udalostí v krajine.

Bezpečnostná politika je definovaná v Terminologickom slovníku krízového riadenia ako súhrn nástrojov a postupov na dosiahnutie základných štátnych záujmov a cieľov na úseku obrany, ochrany a vnútorného poriadku štátu a jeho občanov. V širšom ponímaní je zmyslom bezpečnostnej politiky zaistiť ochranu bezpečnostných záujmov štátu mocenským ovplyvňovaním bezpečnostnej politiky podľa predstáv nositeľov štátnej moci⁴.

Zabezpečenie bezpečnosti národa a obyvateľstva je najdôležitejšou zodpovednosťou štátu. Na samotnú definíciu pojmu bezpečnostná politika štátu nie je medzi odborníkmi jednotný názor, zhodnú sa však na tom, že „hlavným tvorcom bezpečnostnej politiky zostáva národný štát a hlavným motívom obhajoba jeho národných záujmov“.

Bezpečnostná politika je základným a východiskovým komplexom na projektovanie každého bezpečnostného systému, ktorý je zameraný na prevenciu vzniku krízových situácií v spoločnosti a na prípravu organizovaného zvládania kríz v prípade ich výskytu.

Je možné konštatovať, že bezpečnostná politika štátu sa skladá z dvoch komponentov, a to: konceptuálneho a realizačného. Konceptuálna bezpečnostná politika je súbor zámerov a princípov, ktoré podliehajú predovšetkým politickému rozhodovaniu. Realizačná bezpečnostná politika (tvorba a realizácia zámerov) je činnosť zložiek bezpečnostného systému, ktorá je zameraná na prevenciu, predchádzanie a zvládanie rôznych deštruktívnych javov v štáte.

Základným cieľom bezpečnostnej politiky SR je zaručenie bezpečnosti občana a štátu v stabilnom a predvídateľnom bezpečnostnom prostredí. Poslaním takejto politiky je aktívne

² Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen, vojvoda z Lauenburgu (*1.4.1815, †30.7.1898) bol jeden z najvýznamnejších politikov 19. storočia a zakladateľ Nemecka.

³ Kolektív autorov: *Politológia*, ENIGMA, Nitra 2003

⁴ ŽÍDEK R., CIBÁKOVÁ S. *Bezpečnosť štátu*, AOS Liptovský Mikuláš 2009

pôsobiť na bezpečnostné prostredie tak, aby chránila, podporovala, obhajovala, bránila a presadzovala bezpečnostné záujmy SR. Bezpečnostná politika predstavuje súhrn nástrojov a postupov na dosiahnutie základných štátnych záujmov a cieľov na úseku obrany, ochrany a vnútorného poriadku štátu a jeho občanov a jej účinnosť je podmienená mierou kooperácie orgánov verejnej moci, mimovládnych organizácií, právnických a fyzických osôb⁵.

Bezpečnostná politika tak nadobúda komplexný charakter s nasledujúcimi hlavnými komponentmi:

- zahraničná bezpečnostná politika,
- obranná politika štátu,
- bezpečnostná politika v oblasti zachovania vnútorného poriadku,
- hospodárska bezpečnostná politika,
- politika ochrany životov, zdravia, majetku a životného prostredia.

2.3 Obranná politika

Pojem obrana patrí medzi základné pojmy vojenskej, politickej, právnej, psychologickkej, športovej a kynologickej terminológie. V spoločenskej rovine môžeme pod týmto pojmom rozumieť vynútenú reakciu na fyzický alebo psychologický útok iného subjektu⁶.

Pojem obrana štátu v najširšom, laickom význame je všetko, čo prispieva k tomu, aby sa štát zabezpečil proti eventuálnym ozbrojeným útokom možného protivníka. Právne vymedzenie tohto pojmu je v podmienkach SR obsiahnuté v zákone č. 319/2002 Zb. Z. o obrane Slovenskej republiky, kde pod pojmom obrana štátu je uvedené: „Súhrn opatrení, ktorými Slovenská republika zachováva mier, bezpečnosť, zvrchovanosť, územnú celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc a plní záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane proti napadnutiu a z ďalších medzinárodných zmlúv“.

Obrana je systém politických, právnych, hospodárskych a vojenských opatrení a činností, zameraných na odvrátenie napadnutia vonkajším protivníkom, ako aj súhrn opatrení na boj s terorizmom⁷. Obranná politika štátu predstavuje cieľavedomú činnosť orgánov štátnej moci v oblasti zaručenia jeho obranyschopnosti, suverenity, integrity, stability a rozvoja. Objektom obrannej politiky štátu je jeho obrana a jej predmetom je skúmanie rizík, hrozieb a výziev, ich včasná eliminácia s predpokladaným použitím vojenskej sily.

Historický vývoj obrannej politiky Slovenska je relatívne krátky, po vzniku samostatnej SR sa v roku 1994 vypracovala Koncepcia výstavby Armády SR do roku 2000. Program Partnerstva za mier sa zameriaval najmä na spoluprácu v politickej a vojenskej oblasti, pomáhal sprehľadniť národné plánovanie a rozpočty na obranu, posilniť demokratickú kontrolu ozbrojených síl v nových demokraciách strednej a východnej Európy a pomáhal zúčastneným krajinám rozvíjať a udržiavať vojenské spôsobilosti na úrovni potrebnej na účasť v mierových operáciách.

Dôležitým medzníkom reformy Armády SR boli roky 2001 – 2002, keď sa v podmienkach SR odštartoval proces nielen zmeny mnohých strategických dokumentov, ale aj reformami priamo v Armáde SR. 1. júla 2002 prišlo k oficiálnej zmene Armády SR na Ozbrojené sily SR a tie začali s prípravami vstupu do NATO. Pokrok nastal až prijatím dokumentu „Model 2010“ a neskôr „Model 2015“, ktoré nastavili trend reformy Ozbrojených

⁵ UŠIAK J., NEČAS P. *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*, AOS LM 2010

⁶ ŽÍDEK R., CIBÁKOVÁ S. *Bezpečnosť štátu*, AOS Liptovský Mikuláš 2009

⁷ KELEMEN M., BLAŽEK V. *Obrana a krízový manažment vo verejnej správe I.* AOS LM 2011. s.22

síl SR doteraz. V súčasnosti sa stalo hlavným cieľom reformy vybudovanie relatívne malých, ale vysoko kvalitných, primerane vyzbrojených a veľmi dobre vycvičených ozbrojených síl, schopných brániť SR a zároveň sa integrovať do kolektívnych obranných mechanizmov NATO.

3. Aktéri a ich úlohy na bezpečnostnom a obrannom poli

3.1 Bezpečnostné politické pole

Aktérov bezpečnostnej politiky štátu môžeme deliť do dvoch základných skupín:

- tradiční aktéri:
 - zahraničná služba
 - ozbrojené sily SR
- ostatní aktéri
 - spravodajské služby
 - ozbrojené bezpečnostné zbory – Policajný zbor, Zbor väzenskej a justičnej stráže, Zbor colnej správy
 - záchranné zbory a záchranné služby – najmä: Hasičský a záchranný zbor,
 - Banská záchranná služba, Horská záchranná služba, Zdravotná záchranná služba
 - subjekty hospodárskej mobilizácie
 - subjekty pôsobiace na finančnom trhu
 - bankovníctvo a kapitálový trh
 - inštitúcia zodpovedná za ochranu utajovaných skutočností.

Na formovaní bezpečnostného prostredia sa Slovenská republika podieľa nástrojmi, ako sú:

- prevencia a posilňovanie globálnej, európskej a regionálnej bezpečnosti (pôsobenie v OSN, členstvo v NATO a EÚ),
- prehlbovanie medzinárodnej spolupráce (spolupráca s WTO, CEFTA, CEI, Rakúskom, Vyšehradskou štvorkou, Ukrajinou, SNŠ a Ruskom),
- podpora presadzovania zásad medzinárodného práva (kontrola zbrojenia, kontrola zmluvy o nešírení jadrových zbraní, boj proti terorizmu, organizovanému zločinu ...),
- zaručenie stability a rozvoja právneho štátu (prostredníctvom zaručenia kontinuálnej vnútornej a zahraničnej politiky SR),
- sociálno-ekonomický rozvoj (trhová ekonomika, transparentné ekonomické prostredia, SR ako člen v OECD, IMF, WB, WTO),
- ochrana životného prostredia.

Jednou z najdôležitejších úloh štátu je artikulácia záujmov, ktoré sa štát smerom navonok aj dovnútra snaží presadzovať⁸. Slovenská republika, ako to vyplýva z dokumentu

⁸ UŠIAK J., NEČAS P. *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*, AOS LM 2010

Bezpečnostnej stratégia, sa zaviazala pri posilňovaní vnútornej stability zaručovať bezpečnosť svojich občanov, dodržiavanie ich základných ľudských práv a slobôd, ako aj dodržiavanie práv národnostných menšín a etnických skupín ako dôležitú oblasť posilňovania celkovej bezpečnosti. Záujmy Slovenskej republiky vychádzajú z potrieb občanov a štátu. Životné záujmy Slovenskej republiky vychádzajú zo základných dlhodobých potrieb a majú rozhodujúci význam pre zaručenie života a bezpečnosti občanov, existenciu a fungovanie štátu. Ide predovšetkým o bezpečnosť Slovenskej republiky, jej suverenitu a integritu, zachovanie a rozvoj demokratických základov štátu, jeho vnútornej bezpečnosti a poriadku, ochrany života a zdravia občanov, zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a kultúrneho rozvoja spoločnosti, spolu s ochranou dôležitých infraštruktúr štátu a životného prostredia. Nemenej dôležitým životným záujmom je zachovanie mieru a stability v strednej Európe spojené s rozširovaním zóny demokracie, bezpečnosti a prosperity, dosiahnutie environmentálnej bezpečnosti v rámci vnútorných a medzinárodných štruktúr⁹.

Ochrana životných záujmov je hlavným cieľom bezpečnostnej politiky štátu. **Bezpečnostná politika štátu** je mnohodimenzionálny komplex pozostávajúci zo súboru cieľov, zásad, postupov a opatrení na zaručenie bezpečnosti občanov. Integruje v sebe zahraničnú, vnútorno-bezpečnostnú, ekonomickú, sociálnu, environmentálnu bezpečnosť a jej ďalšie dimenzie.

Bezpečnostná politika Slovenskej republiky sa riadi týmito zásadami:

- zásadou suverénneho práva na zaručenie vlastnej bezpečnosti, ktorá vychádza z prirodzeného práva Slovenskej republiky na individuálnu a kolektívnu sebaobranu podľa Charty Organizácie spojených národov; vyjadruje právo slobodne rozhodovať o svojej vlastnej bezpečnosti na základe zvrchovanej rovnosti, práva slobodnej voľby foriem vlastnej bezpečnosti so zvrchovaným právom patriť alebo nepatriť do medzinárodných a nadnárodných organizácií,
- zásadou komplexnosti, ktorá akceptuje význam a vzájomný vplyv viacerých, osobitne politických, obranných, vnútorno-bezpečnostných, ekonomických, sociálnych a environmentálnych faktorov,
- zásadou angažovanosti, ktorá vyjadruje aktívny postoj Slovenskej republiky a rozhodnutie nezostať len pasívnym konzumentom výhod medzinárodnej bezpečnostnej spolupráce,
- zásadou nedeliteľnosti bezpečnosti, na základe ktorej Slovenská republika nebude realizovať také opatrenia na posilňovanie vlastnej bezpečnosti, ktoré by ohrozovali bezpečnosť iných štátov,
- zásadou prevencie, ktorá vyjadruje odhodlanie Slovenskej republiky prijímať účinné opatrenia zamerané na predchádzanie rizikám a ohrozeniam svojej bezpečnosti, ich včasnú identifikáciu a odstraňovanie,
- zásadou súladu bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky s jej ústavnoprávnym poriadkom a medzinárodnými právnymi normami a dohodami, ku ktorým Slovenská republika pristúpila,

⁹ Bezpečnostná stratégia, NR SR, Bratislava 2005

- zásadou koordinovaného prístupu, ktorá vyžaduje cieľavedomé riadenie všetkých síl a prostriedkov potrebných na zaručenie bezpečnosti v národnom aj nadnárodnom meradle,
- zásadou kontinuity a dôveryhodnosti, ktorá vyjadruje nepretržitosť, nezvratnosť, stabilitu a dôveryhodnosť bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky,
- zásadou zodpovednosti a povinnosti orgánov štátnej správy, samosprávy, právnických a fyzických osôb a všetkých občanov podieľať sa na realizácii bezpečnostnej politiky štátu,
- zásadou environmentálnej bezpečnosti.

V súlade s uvedenými cieľmi a zásadami sa bezpečnostná politika Slovenskej republiky realizuje v dvoch základných oblastiach:

- v oblasti formovania bezpečnostného prostredia,
- v oblasti prehĺbovania schopnosti a pripravenosti reagovať na výzvy, riziká a ohrozenia svojich záujmov a na riešenie krízových situácií.

Predpokladom úspešnej realizácie bezpečnostnej politiky je zdokonaľovanie mechanizmov fungovania právneho štátu, s dôrazom na zaručenie vnútro politickej stability, ekonomickej prosperity a bezpečnosti občanov. Prioritou v oblasti vnútro politickej stability je dosiahnutie a udržanie štandardných politických vzťahov v spoločnosti, založených na dosahovaní celospoločenskej názorovej zhody rozhodujúcich politických a spoločenských subjektov pri formulovaní a presadzovaní životných a dôležitých záujmov a zahraničnopolitických priorít, a to prostredníctvom dlhodobu stabilnej, kontinuálnej, vnútornej a zahraničnej politiky.

Hlavným aktérom, ako už bolo uvedené, je zahraničná služba, ktorá pracuje v prospech bezpečného, prosperujúceho a úspešného demokratického štátu. Ochráňuje a presadzuje záujmy štátu a jeho občanov v medzinárodnom prostredí, vychádzajúc z hodnôt, princípov a záujmov SR ako člena EÚ, NATO a OSN. Prispieva k zvyšovaniu bezpečnosti, šíreniu slobody, demokracie, presadzovaniu udržateľného rozvoja a prosperity vo svete. Zahraničná služba plní rad rozsiahlych úloh, z ktorých najdôležitejšie sú:

- Posilňovať bilaterálnu spoluprácu a presadzovať efektívny systém medzinárodných vzťahov
 - Ako člen EÚ a NATO podieľať sa na vytváraní systému medzinárodných vzťahov s centrálnou úlohou OSN, opierajúceho sa o efektívny multilateralizmus, medzinárodné právo a základné demokratické hodnoty, práva a slobody.
 - Prostredníctvom bilaterálnych vzťahov, najmä so susedmi, spojencami v EÚ a NATO a ďalšími, najmä ekonomickými partnermi, presadzovať práva a záujmy SR a jej občanov.
- Posilňovať bezpečnosť euroatlantického priestoru
 - Predchádzať krízam a konfliktom a čeliť výzvam a hrozbám s potenciálom ohroziť euroatlantický priestor, aktívne prispievať k ich riešeniu.
 - Posilňovať transatlantickú väzbu prostredníctvom funkčného NATO, spolupráce EÚ – USA a EÚ – NATO, ako aj spolupráce SR so svojim strategickým partnerom – USA.
 - Podporovať transformáciu a rozširovanie NATO posilňujúc jej úlohu ako hlavného garanta euroatlantickej bezpečnosti a plniť záväzky vyplývajúce z členstva SR v NATO.

- Prijat' koncepciu krízového manažmentu rezortu, uviesť ju do praxe a napojiť na systém národného a medzinárodného krízového manažmentu.
- Prispievať k budovaniu partnerstva EÚ – RF.
- Bojovať proti globálnym výzvam a hrozbám
 - Aktívne sa podieľať na potláčaní terorizmu a jeho koreňov na medzinárodnej i národnej úrovni.
 - Znižovať riziká vyplývajúce z medzinárodného terorizmu pre SR a jej záujmy vrátane ochrany schengenských hraníc.
 - Posilňovať existujúce medzinárodné nástroje, ktorých cieľom je zabráňovať šíreniu ZHN (jadrových, chemických a biologických zbraní) vrátane prostriedkov ich dopravy na cieľ a brániť ich zneužitiu.
 - Prispievať k boju proti medzinárodnému organizovanému zločinu, napr. v oblastiach, ako je obchod s ľuďmi, narkotikami a zbraňami, na národnej a medzinárodnej úrovni, v prvom rade EÚ.
- Rozširovať priestor slobody, demokracie, rešpektovania ľudských práv, vlády zákona a dobrého riadenia
 - Posilňovať demokraciu, rešpektovanie ľudských práv a osobných slobôd najmä tam, kde sú ohrozené.
 - Posilňovať právny rámec a medzinárodné inštitúcie zaoberajúce sa problematikou ľudských práv a slobôd, vládou zákona a dobrým riadením vecí verejných.
- Regulovať migráciu v súlade so záujmami SR
 - Využívať a riadiť legálnu migráciu tak, aby prispievala k rozvoju trhu práce v SR.
 - Podieľať sa na tvorbe a implementácii spoločnej migračnej politiky EÚ.
 - Podieľať sa na boji proti nelegálnej migrácii a jej príčinám (aj prostredníctvom ORP) a uzatvárať readmisné dohody s rizikovými krajinami.

Na realizáciu svojich bezpečnostných záujmov je SR odhodlaná, v súlade s medzinárodným právom a svojimi medzinárodnými zmluvnými a politickými záväzkami použiť všetky nástroje bezpečnostnej politiky¹⁰.

3.2 Obranné politické pole

Úlohou ozbrojených síl štátu je zaistiť predovšetkým vonkajšiu obranu krajiny a plniť svoje záväzky vyplývajúce z platných medzinárodných zmlúv, v určitých prípadoch bývajú ozbrojené sily použité i na území krajiny, pri mimoriadnych situáciách a krízach. Tieto úlohy môžu dosahovať buď samostatne, svojimi vlastnými prostriedkami a silou, alebo aj prostredníctvom pomoci prípadných spojencov.

Primárnou úlohou Ozbrojených síl Slovenskej republiky ako základného prvku obrany Slovenskej republiky je plnenie úloh v oblasti zabezpečenia obrany slobody, nezávislosti, suverenity, územnej celistvosti a zásad demokratického ústavného systému Slovenskej

¹⁰ Bezpečnostná stratégia, NR SR, Bratislava 2005

republiky, ako aj obrany života a majetku jej občanov a životného prostredia, v prípade akýchkoľvek vojenských i nevojenských ohrození¹¹.

Okrem toho plnia OS SR aj ďalšie úlohy vyplývajúce z jednotlivých zákonov, smerníc alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov v rámci domáceho krízového manažmentu (napr. pri živelných pohromách alebo priemyselných haváriách) a zároveň plnia úlohy vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane (napr. podľa Washingtonskej zmluvy v rámci Severoatlantickej aliancie alebo Lisabonskej zmluvy v rámci Európskej únie) alebo iných medzinárodných dohôd v rámci medzinárodných koalícií.

Napriek tomu sa však úlohy, ktoré musia ozbrojené sily plniť v súčasnosti, výrazne nezmenili od tých v minulosti, podľa základných strategických dokumentov vykonávajú nasledujúce úlohy:

- zaručovať
 - obranu Slovenskej republiky a bezpečnosť štátu pred vonkajším ozbrojeným napadnutím cudzou mocou
 - plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná
- podieľať sa
 - na zachovávaní verejného poriadku a bezpečnosti štátu
 - na zachovávaní zvrchovanosti, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc Slovenskej republiky.

Hlavné účely, ktoré tým sledujú, sú v spolupráci so spojencami chrániť suverenitu, územnú celistvosť, nedotknuteľnosť štátnej hranice, bezpečnosť obyvateľstva pred vonkajšími hrozbami, plnenie si záväzkov vyplývajúcich z členstva v NATO a plnenie záväzkov vyplývajúcich z členstva v EÚ a samozrejme v súlade s bezpečnostnými záujmami SR sa angažovať v nestabilných oblastiach sveta.

Spôsobilosti ozbrojených síl:

- spôsobilosť nasadiť sily do viacnárodných spoločných expedičných operácií ďaleko od domáceho teritória
- spôsobilosť poskytnúť vojenskú podporu pre operácie medzinárodného krízového manažmentu a rekonštrukčné úsilie počas všetkých fáz kríz
- spôsobilosť rýchlo a efektívne adaptovať poslanie síl a vojenské reakcie na nepredvídané situácie
- spôsobilosti vojenského spravodajstva, sledovania, prieskumu a elektronického boja.

4. Záverom

Spoločným menovateľom obranného a bezpečnostného poľa sú nepochybne ozbrojené sily. Majú svoje nezastupiteľné miesto v tomto systéme a úlohy, ktoré plnia v prospech bezpečnosti a v prospech obrany, sú nikým nenahraditeľné. V spolupráci so zahraničnou službou, ktorú predstavuje MZV, jej cieľmi a úlohami vytvárajú diplomaticko-vojenský

¹¹ VOJTEK, P. Bezpečnostné fórum UMB Banská Bystrica 2011

rámec a určujú smerovanie bezpečnostnej a obrannej politiky štátu v medzinárodnom a národnom meradle.

Bezpečnosť Slovenskej republiky je neoddeliteľne spätá s bezpečnosťou euroatlantického priestoru. Systém kolektívnej obrany NATO a Spoločná bezpečnostná a obranná politika EÚ by sa mali stať piliermi, ktoré poskytnú Slovenskej republike rozhodujúce bezpečnostné záruky. Spoločne s ostatnými medzinárodnými organizáciami, ktorých je Slovenská republika členom, predstavujú a budú predstavovať primárne nástroje na obhajobu a presadzovanie bezpečnostných záujmov Slovenskej republiky.

Exekutívna zložka SR by mala uskutočňovať bezpečnostnú a obrannú politiku tak, aby bola SR schopná včas a primerane reagovať na situácie ohrozujúce bezpečnosť občanov, štátu a spojencov. Mala by aktívne prispievať k zaručovaniu bezpečnosti a ochrane hodnôt, ktoré má spoločné so svojimi spojencami a partnermi. Vychádzajúc z potrieb zaručenia bezpečnosti občana a obrany štátu pri zohľadnení strategických dokumentov NATO a EÚ vrátane aplikácie novej Strategickkej koncepcie NATO, by mala dokončiť strategické hodnotenie obrany SR s cieľom definovať politicko-strategický rámec pre dlhodobý rozvoj obranného potenciálu SR a ozbrojených síl vrátane zabezpečenia stabilného zdrojového rámca. V rámci tohto procesu by mala pristúpiť k prehodnoteniu základných bezpečnostno-politických a obranných dokumentov, aby korešpondovali so súčasnými reáliami medzinárodných vzťahov a globálnym bezpečnostným prostredím, ako aj s cieľmi definovanými v najnovších strategických dokumentoch NATO a EÚ. Exekutíva SR musí prijať systémové opatrenia na racionalizáciu a zvýšenie efektivity v oblasti manažmentu zdrojov, mala by prehĺbiť transparentnosť a hospodárnosť využívania finančných prostriedkov vyčleňovaných na zabezpečenie bezpečnosti a obrany SR.

Aby aktéri bezpečnostného a obranného poľa mohli plniť úlohy, jednotlivé exekutívy musia úmerne stanoveným úlohám vyčleniť v ich prospech primeraný objem ľudských, materiálnych a finančných zdrojov a súčasne v nadväznosti na zmeny v bezpečnostnom a ekonomickom prostredí prijímať adekvátne politické, ekonomické, legislatívne, organizačné a iné opatrenia¹².

Riešenie otázok bezpečnosti, obrany, obrannej a bezpečnostnej stratégie a obrannej a bezpečnostnej politiky nie je možné bez vedeckej analýzy a vyhodnotenia vojenských a nevojenských výziev, rizík, ohrození, aktuálnej vojensko-bezpečnostnej situácie, vypracovania podrobných pravdepodobných scenárov vývoja, stanovenia reálnych stratégií a vypracovania adekvátnych obranných a bezpečnostných plánov. Je žiaduce a nutné venovať pozornosť zdrojom ohrozenia, aktuálnym hrozbám a výzvam, lebo úspešné zabezpečenie bezpečnosti a obrany nie je možné bez monitoringu bezpečnostných aktivít a z nich vyplývajúcich konkrétnych zdrojov vonkajšieho, ale aj vnútorného ohrozenia.

Literatúra

Bezpečnostná stratégia, Národná rada SR, Bratislava 2005

IVANČÍK, R. National and International Security in a Time of Globalization and Financial Crisis. In *Science and Military*, AOS Liptovský Mikuláš, 2011. ISSN 1336-8885.

IVANČÍK, R., KELEMEN, M. *Obrana štátu: ekonomika, plánovanie a financovanie obrany*, AOS Liptovský Mikuláš, 2010. ISBN: 978-80-8040-410-9.

IVANČÍK, R., KELEMEN, M. *Obrana štátu: Ekonomika, plánovanie a financovanie obrany*. Liptovský Mikuláš : AOS Liptovský Mikuláš, 2010. ISBN 978-80-8040-410-9.

¹² IVANČÍK, R., KELEMEN, M. *Obrana štátu: ekonomika, plánovanie a financovanie obrany*, AOS Liptovský Mikuláš, 2010

- JURČÁK, V. a kol. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu*, AOS Liptovský Mikuláš, 2009. ISBN: 978-80-8040-387-4.
- KELEMEN, M., BLAŽEK, V. *Obrana a krízový manažment vo verejnej správe I*. Liptovský Mikuláš : AOS M. R. Štefánika, 2011, 268 s. ISBN 978- 80-8040-423-9.
- KELEMEN, M., TYRALA, P., LOŠONCZI, P. Vedecká informácia o koncepte projektu „Bezpečnosť občanov a vnútorná bezpečnosť Slovenska, In *Zborník príspevkov 5. medzinárodnej vedeckej konferencie Bezpečné Slovensko a EÚ*, VŠBM Košice, 2011. ISBN 978-80-89282-65-4.
- KIRIŽOVSKÝ, S. Občianska bezpečnosť v kontexte bezpečnosti spoločnosti a štátu, In *Košická bezpečnostná revue*, 2011/1. ISSN 1338-4880.
- MESÁROŠ, M. *Bezpečnosť, bezpečnostná veda a vzdelávanie v procese globalizácie*, VŠBM v Košiciach, 2010. ISBN 978-80-89282-45-6.
- MESÁROŠ, M., PORADA, V. Základné pojmy bezpečnostných vied – bezpečnosť a bezpečnostný incident, situácia, identifikácia a informácia, In *Karlovarská právna revue 4/2010*, ISSN 1801-2193.
- NEČAS, P., KELEMEN, M. *War on insecurity: calling for effective strategy!* Kiev: The Center of Educational Literature, 2010. ISBN 978-611-01-0023-6.
- Obranná stratégia, Národná rada SR, Bratislava, 2005.
- SAMSON, I., KORBA, M. *Reforma bezpečnostného sektora*, Výskumné centrum SFPA, Bratislava, 2006.
- SEDLÁK, V. Riadenie systémov bezpečnosti informácií v SR a jeho dimenzie v globalizovanom svete, In *Košická bezpečnostná revue*, 2011/1. ISSN 1338-4880.
- Terminologický slovník krízového riadenia, [online]. Dostupné na internete <http://www.government.gov.sk/data.files/2365.doc>
- TOMÁŠEKOVÁ, L. Bezpečnostné prostredie Slovenska. INTEROPERABILITA 2012: *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. AOS Liptovský Mikuláš 2012. ISBN 978-80-8040-449-9. s. 38-47
- UŠIAK J., NEČAS P. *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*, AOS Liptovský Mikuláš, 2010. ISBN 978-80-8040-401-7.
- VOJTEK, P. *Ďalšie smerovanie OSSR v nadväznosti na zhoršovanie bezpečnostného prostredia vo svete a krízu v zdrojovom zabezpečení obrany*, Bezpečnostné fórum UMB Banská Bystrica, 2011. ISBN 978-80-557-0332-9.
- Záver z konferencie o Strategickom hodnotení obrany – „Hodnotíme Obranu“ [online]. 2011. konzorcium EAC o.z., CENAA o.z., ATA-SAC o.z. [cit. 17. 02. 2012]. Dostupné na internete: http://www.hodnotimeobranu.sk/wp-content/uploads/2011/08/Hodnotime-Obranu_Zavery-Konferencie.pdf
- ŽÍDEK R., CIBÁKOVÁ S. *Bezpečnosť štátu*, AOS Liptovský Mikuláš, 2009. ISBN: 978-80-8040-375-1.

Keywords: security, defence, policy, foreign, state authority.

Resummé

Security of the state has always been a source of dialogues in political science, international relations and security studies. Rising tensions in the global political system

(polity of states, interest of multinational organizations, intergovernmental organizations) and also increasing tension within states related to an approach to security and defense. The area of security and defense is influenced by a complex tangle of factors and it is evident that in this tangle, these factors, these aspects can and can't react a single entity. There are states departments, state authority, which is (more or less) effectively participate in creating a stable security environment of the state.

Ing. Matúš Grega
Akadémia ozbrojených síl GMRŠ
e-mail: matus.grega@aos.sk

Ing. Jaroslav Nad', PhD.
Stála delegácia SR pri NATO, Brusel
e-mail: jaroslav.nad@mod.gov.sk

Ing. Tomáš Schóber
CMN, Operačné centrum,
Borovianska cesta 1, Zvolen
e-mail: tomas.schober@gmail.com

Recenzent: doc. Vladimír Blažek, CSc.